

ACTA POLITOLOGICA

www.acpo.cz

INTERNETOVÝ RECENZOVANÝ ČASOPIS

2010 | Vol. 2 | No. 2 | ISSN 1803-8220

PŘÍHODA, David. (2010). Jednotné Rusko: Příklad úspěšné proprezidentské strany? *Acta Politologica*, Vol. 2, No. 2, s. 161-185. ISSN 1803-8220.

Tento článek podléhá autorským právům, kopírování a využívání jeho obsahu bez řádného odkazování na něj je považováno za plagiátorství a podléhá sankcím dle platné legislativy.

Internetový recenzovaný časopis vydává Univerzita Karlova v Praze,
Katedra politologie Institutu politologických studií Fakulty sociálních věd.

Acta Politologica | Katedra politologie | Institut politologických studií | Fakulta sociálních věd |

Univerzita Karlova v Praze | U Kříže 8 | 158 00 Praha 5 – Jinonice

www.acpo.cz | acpo@fsv.cuni.cz | +420 251 080 214

Jednotné Rusko: Příklad úspěšné proprezidentské strany?¹

David Příhoda²

Abstract:

This article deals with United Russia, currently strongest political party in the Russian Federation. United Russia belongs to parties of power that are typical feature of Russian political life. These parties are established by executive branch with aim to reach places enough in State Duma to gain majority of seats. These parties should ensure support for president's policy on the floor of State Duma. They are set down from above.

There were many parties of power during 1990s that did not succeed to play this role due to their bad electoral performance. This article argues that United Russia is successful party of power and important ally of presidents Putin and Medvedev to support their policies in State Duma and regions. The article also shows that United Russia is a tool in president's hand rather than independent force. In other words, it is completely dependent on Kremlin.

Key words: *United Russia, party of power, Vladimir Putin, Dmitri Medvedev, president, political parties, executive, Russian Federation*

Úvod

Strana Jednotné Rusko se na ruské politické scéně objevila v roce 2001. Vznikla sloučením Mezuregionálního hnutí Jednota a koalice Vlast – Celé Rusko, které byly navzájem největšími konkurenty ve volbách do státní dumy v roce 1999. K těmto subjektům se dále připojily poslanecké skupiny Lidový poslanci a Ruské regiony. Všechny tyto skupiny před svojí integrací spolupracovaly na půdě Státní dumy, dolní komory ruského parlamentu. Z Jednotného Ruska se postupně stal dominantní subjekt ruského stranického systému. V současnosti disponuje ústavní většinou ve Státní dumě, většinami ve všech regionálních parlamentech a většinou gubernátorů a prezidentů republik.

Jednotné Rusko patří mezi proprezidentské strany, které jsou specifickým ruského politického života. Jsou zakládány lidmi z okolí prezidenta s cílem účastnit se parlamentních voleb a dosáhnout v nich takového výsledku, který by umožňoval prosazování prezidentovy politiky. Tyto strany jsou tvořeny především státními úředníky a lidmi z řad exekutivy a hájí především jejich zájmy [Gel'man 2006: 251]. Ruský politický systém je charakteristický převahou exekutivy nad legislativou a silným

¹ Text vznikl v rámci výzkumného záměru FSV UK č. MSM 0021620841 „Rozvoj české společnosti v EU: výzvy a rizika. (Development of the Czech Society in the EU: Challenges and Risks.)“ Článek vznikl úpravou magisterské diplomové práce Postavení proprezidentské strany v politickém a stranickém systému Ruské federace, která byla obhájena na katedře politologie Institutu politologických studií, Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze 23. 6. 2010.

² Mgr. David Příhoda je doktorandem na katedře politologie Institutu politologických studií, Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze.

postavením prezidenta, který je nejlivnější institucí celého politického systému. Takové institucionální uspořádání vytváří příznivé podmínky pro zakládání proprezidentských stran.

Proprezidentské strany se staly relevantní stranickou rodinou v ruském stranickém systému³. V devadesátých letech byla jejich životnost velmi krátká. Vznikaly několik měsíců před volbami a po neúspěšném výsledku postupně zanikaly. K nejnámějším případům patří Volba Rusko a Náš dům Rusko. Tento stav se změnil s nástupem Jednotného Ruska, které se na politické scéně drží dodnes. Pokud je proprezidentská strana úspěšná, prezident v ní získává významného spojence při prosazování své politiky na půdě parlamentu. Moc parlamentu je tak oslabena, naopak prezident se v takových podmínkách stává neomezeným vládcem. Cílem tohoto článku je ukázat stranu Jednotné Rusko jako příklad úspěšného projektu proprezidentské strany, který je úzce spojen s Putinovým a počátkem Medveděvova prezidentství. Zároveň se pokouší ukázat, že mantinely jeho činnosti jsou striktně vymezeny Kremlem, na němž je tedy naprosto závislé. Je tedy pouze nástrojem v rukou Kremlu, nikoli nezávislou politickou silou.

V první části tohoto článku stručně představíme institucionální uspořádání, jehož základním rysem je silné postavení prezidenta a exekutivy. Po té následuje část věnovaná postavení politických stran v ruské politice. Následně přejdeme k definici proprezidentských stran. Po té se krátce zaměříme na neúspěšné projekty, pokusíme se shrnout důvody jejich nezdaru. Nejvíce prostoru bude věnováno Jednotnému Rusku, budou ukázány jeho kořeny, jeho role v ruských institucích a představen jeho program.

Institucionální rámec

Základní pravidla fungování politického systému jsou definována v Ústavě Ruské federace, která byla přijata referendem dne 12. prosince 1993. V platnost vstoupila 25. prosince 1993, tedy dva roky po vyhlášení nezávislosti a rozpadu Sovětského svazu⁴. Přijetí ústavy předcházelo dvouletý konflikt mezi parlamentem a prezidentem, jenž byl zakončen střelbou tanků do budovy parlamentu⁵. Prezidentem byl Boris Jelcin, předsedou parlamentu Ruslan Chazbulatov. Hlavní příčinou tohoto konfliktu byl napřed odlišný náhled na probíhající ekonomickou reformu, posléze také odlišné představy o budoucím institucionálním uspořádání [Colton, Skach 2005: 115]. Jelcinovo vítězství v tomto konfliktu určilo podobu celého politického systému, v němž má výsadní postavení exekutiva, v jejímž rámci má nejsilnější postavení prezident, který je ve skutečnosti nejlivnější institucí.

Silné postavení prezidenta je dáno především jeho širokými pravomocemi. Prezident Ruské federace je především hlavou státu a reprezentuje jej uvnitř i navenek. Je garantem Ústavy, lidských a občanských práv. Určuje základní směr vnitřní a zahraniční politiky a zajišťuje koordinaci orgánů státní moci (čl. 80). Tato ustanovení dávají prezidentovi široký manévrovací prostor, neboť tak lze odůvodnit celou řadu rozhodnutí, například obě války v Čečensku [Sakwa 2008a: 66].

³ V Rusku získaly relevanci čtyři stranické rodiny: levice (komunisté), liberálové, patrioti a proprezidentské subjekty [Holzer 2004: 23]. Liberální strany po neúspěchu ve volbách v roce 2003 ze Státní dumy zmizely.

⁴ Existence sovětského svazu byla ukončena Bělovežkými dohodami, které byly podepsány 8. prosince 1991, a v platnost vešly k 31. prosinci 1991.

⁵ Parlamentem byl Sjezd lidových poslanců s 1068 zástupci. Ten vybíral ze svých řad 248 členů Nejvyššího sovětu, který byl jeho stálým orgánem. Sjezd lidových poslanců mohl rozhodovat o změnách ústavy a o základní linii domácí a zahraniční politiky. Nejvyšší sověť přijímal běžnou legislativu, Sjezd lidových poslanců však mohl jeho rozhodnutí zrušit [Schleiter 2003: 5-6; Sakwa 2008a: 45].

Ruský prezident je volen přímo na dobu šesti let⁶. Úřad může zastávat maximálně dvě po sobě jdoucí období. Volby probíhají na základě všeobecného, rovného a tajného volebního práva (čl. 81) při použití dvoukolového většinového systému s absolutní většinou. Hlava státu za určitých podmínek může rozpustit Státní dumu, vyhlašuje termín voleb do Dumy, každý rok vystupuje před Federálním shromážděním se Zprávou o stavu Ruské federace a má právo vypsát referendum (čl. 84). Do rukou prezidenta podává vláda demisi (čl. 83). Hlava státu má dále rozsáhlé kompetence při jmenování představitelů státních orgánů. Dumě navrhuje premiéra, pokud získá důvěru, prezident na jeho návrh jmenuje ostatní ministry. Dále má právo formovat prezidentskou administrativu a bezpečnostní radu (čl. 83).

Prezident je také významnou postavou v legislativním procesu. Podepisuje zákony a disponuje legislativní iniciativou (čl. 84 a 104). Disponuje také právem veta, k jeho přehlasování je zapotřebí dvoutřetinové většiny, a to v obou komorách parlamentu (čl. 107). Velmi důležitou pravomocí prezidenta je možnost vydávat dekrety (čl. 90). Dekrety mají váhu zákona, nesmějí ale být v rozporu s ústavou a federálními zákony. Podle nálezu Ústavního soudu mají zaplnit mezery v legislativě nebo v ní odstranit rozpory. Existují zároveň určité politiky, které musí být definovány pouze zákony, dekrety zde tedy nejsou přípustné. Výjimkou je v takových případech pouze situace, kdy požadovaná legislativa v dané oblasti chybí. Taková situace je řešena právě dekretem, který platí do doby přijetí požadované legislativy [Remington et al. 2006: 251-252].

Vláda, v jejímž čele stojí premiér, je podle ústavy odpovědná prezidentovi i Státní dumě. Prezident navrhuje Dumě kandidáta na premiéra. Pokud je schválen, navrhne prezidentovi kandidáty na posty ministrů (čl. 83). Pokud Duma odmítne třikrát prezidentovu nominaci, prezident ji rozpustí a vypíše předčasné volby (čl. 111). Pokud se Duma rozhodne vládě vyslovit nedůvěru, prezident může buď její rozhodnutí respektovat a navrhnout jiného kandidáta na premiéra, nebo demisi vlády nepřijmout. Pokud dojde během tří měsíců k dalšímu vyslovení nedůvěry, prezident může buď vyhovět a odvolat vládu, nebo Dumu rozpustit. Dumu může prezident také rozpustit, pokud vláda neuspěje se svojí žádostí o důvěru, v tomto případě prezident musí rozhodnout do sedmi dnů (čl. 117). Rozpuštěna nemůže být do roka po parlamentních volbách, pokud zbývá šest měsíců do prezidentských voleb a pokud je zahájen proces impeachmentu (čl. 109). Rozpuštění Dumy slouží především jako hrozba, kterou prezident může použít, pokud chce prosadit své představy o podobě vlády [Sakwa 2008a: 115].

V případě Ruska nestačí zkoumat ústavu, důležité je také sledovat, jak se ruský politický systém chová v praxi. Ačkoli vláda má být odpovědná prezidentovi i parlamentu, ve skutečnosti je spíše pod vlivem hlavy státu. Ústava v článku 116 uvádí, že vláda musí rezignovat po prezidentských volbách, její legitimita tedy není odvozena od voleb parlamentních.

Problémem vlády také je, že nemá mocenskou základnu. Kabinety během Jelcinova prezidentství se neopíraly o stabilní parlamentní většinu, v čemž je největší rozdíl oproti Putinově a dosavadní Medveděvově éře v prezidentském úřadu. Putinovi se pomocí proprezidentské strany Jednotné Rusko podařilo vytvořit stálou a silnou většinu v Dumě. Tato většina není ale nástrojem, s nímž vláda může manipulovat. Členové vlády, jak premiéři, tak ministři, nejsou vázáni na politické strany. Jde spíše o technokraty, podíl zástupců stran bývá malý. Vytvoření silné většiny v Dumě na situaci nic nezměnilo, za Putina došlo dokonce k větší technokratizaci vlády [Colton, Skach 2005]. Skutečnost, že vláda není vázána na politické strany, oslabuje možnost parlamentu ji kontrolovat.

⁶ Funkční období Medveděva a předchozích prezidentů je čtyřleté. Změna ústavy byla přijata na konci roku 2008 a podepsána prezidentem 30. 12. 2008. Nové pravidlo bude platit od příštích prezidentských voleb.

Důležitým faktorem ovlivňující činnost vlády je duplicita s agendou jiných exekutivních orgánů. Do této skupiny patří prezidentská administrativa a další poradní orgány prezidenta. Prezidentská administrativa má hierarchickou strukturu, přítomnou na všech úrovních politického systému. Její součástí je předsednictvo, různé agentury, tiskové oddělení, pověřenci v obou komorách parlamentu a u Ústavního soudu a prezidentovi zmocněnci v osmi federálních okruzích⁷ [Sakwa 2008a: 109]. Úřad vedoucího prezidentské administrativy patří k nejlivnějším a nejdůležitějším pozicím v ruském politickém systému⁸. Kontroluje přístup k prezidentovi a podílí se také na utváření agendy [Sakwa 2008a: 109].

Nejvýznamnějším poradním orgánem je Bezpečnostní rada, jejímž úkolem je připravovat pro prezidenta dokumenty a poklady pro rozhodnutí v oblasti bezpečnostní politiky. Podle ústavy (čl. 83) je výběr jejích členů výhradně v kompetenci prezidenta, který jí také předsedá. Její každodenní činnost řídí tajemník, jehož vliv závisí na aktuální politické konstelaci. Byla hlavním protagonistou v první čečenské válce, patřila totiž k zastáncům intervence. Byla na ni také svalena vina za neúspěch v tomto konfliktu [Vendil 2001: 84-85]. Dalším významným poradním orgánem je Státní rada, zřízena dekretem prezidenta Putina v září 2000. Sdružuje prezidenty republik a gubernátory, kteří v souvislosti s reformou Federální rady přišli o svá místa v horní komoře parlamentu⁹ [Oversloot 2007: 47; Sakwa 2008b: 197-198]. Moc těchto poradních orgánů je proměnlivá a závisí na osobě prezidenta nebo na aktuálním politickém dění.

Výše popsané mechanismy posilují moc prezidenta a prakticky vylučují možnost kohabitance. Pokud prezident čelí konsolidované parlamentní většině, jeho vliv slábně. Prezident Jelcin se rozhodl v roce 1998 odvolat premiéra Sergeje Kirijenka a nahradit ho Viktorem Černomyrdinem, který tento post zastával již v letech 1992–1998. Černomyrdin dvakrát neuspěl se svojí žádostí o vyslovení důvěry, třetí nezdar by znamenal rozpuštění Dumy. Jelcin tentokrát ustoupil a navrhnul Jevgenije Primakova, který byl pro Dumu přijatelný. Jelcinova popularita byla velmi nízká, rozpuštění Dumy by proto nejspíš znamenalo vytvoření protiprezidentské většiny. Duma navíc pohrozila, že zahájí proceduru impeachmentu, během níž podle ústavy nemůže být rozpuštěna [Gadzhiev 2001: 284]. Tato situace ukázala, že pokud je Duma jednotná, může čelit silnému vlivu prezidenta. Jelcinovo prezidentství bylo ale spíše charakteristické fragmentací politických sil v Dumě. Putin naopak usiloval o vytvoření stále proprezidentské většiny.

Rusko je velmi obtížné zařadit do nějaké kategorie politických režimů. Dosud nedošlo k ustálení prerogativů, ruský politický systém je tak obtížně čitelný. Pokud budeme zkoumat ústavu, můžeme Rusko zařadit mezi poloprezidentské režimy. Činnost prezidentské administrativy oslabuje autonomii premiéra a vlády a posiluje moc prezidenta. Pokud se prezident může spolehnout na stálou parlamentní většinou, stává se z něj neomezený vládce. Na silné postavení prezidenta poukazuje M. Stephen Fish, který ruský politický systém označuje za superprezidencialismus [Fish 2001: 116].

⁷ Federální okruhy byly zřízeny prezidentem Putinem v roce 2000 se záměrem posílit moc centra. V jejich čele stojí prezidentovi zmocněnci, kteří mají dohlížet na činnost federálních subjektů. Federálních subjektů bylo původně sedm. V roce 2010 byl vytvořen odtržením od jižního distriktu severokavkazský, tedy osmý federální okruh.

⁸ V současnosti je vedoucím prezidentské administrativy Sergej Naryškin. V letech 2003–2005 tento post zastával současný prezident Dmitrij Medveděv. Velmi vlivnou postavou je na ruské politické scéně první zástupce předsedy prezidentské administrativy Vladislav Surkov.

⁹ Každý federální subjekt vysílá do federální rady dva zástupce. Původně jimi bili předseda parlamentu a vedoucí exekutivy (prezident, gubernátor) daného subjektu. Po reformě z roku 2000 jednoho zástupce vybírá vedoucí regionální exekutivy a jednoho zvolí parlament daného subjektu. Parlament může dvoutřetinovou většinou vetovat volbu vedoucího exekutivy. Předsedové regionálních parlamentů a exekutiv již tedy nejsou členy Federální rady z titulu svých funkcí.

Rusko bývá také zařazováno mezi hybridní režimy [Shevtsova 1999; Smyth at al. 2007], které jsou na rozhraní demokracie a autoritarismu. Nedostatečné oddělení moci, nemožnost kontrolovat prezidenta a exekutivu, zásahy do politické soutěže, porušování lidských práv jsou důvodem, proč je velmi obtížné o Rusku mluvit jako o standardní a vyspělé demokracii. Tyto tendence zesílily především za prezidenta Putina, přítomny byly ale již během Jelcinova prezidentství. Problémem při zařazování Ruska do nějaké kategorie je, že dosud nedošlo k ustálení podoby mocenských vztahů.

Postavení politických stran v ruské politice

Politické strany mají v Rusku velmi slabé postavení, nedokážou být pojítkem mezi občany a politickou mocí ani dosazovat své členy do vrcholných politických úřadů, jak je tomu ve vyspělých demokratických politických systémech. Rusko bývá označováno jako plovoucí stranický systém, kde se kromě preferencí voličů často mění nabídka politických stran [Rose et al. 2001: 420]. Často měnící se nabídka politických stran nedovoluje voličům patřičně ohodnotit hlavní stranické představitele. Je tak velmi obtížné budovat stranický systém, který by byl založen na odpovědnosti stran vůči občanům. Tento stav platil především v době Jelcinova prezidentství. Putin a nyní Medveděv usilují o konsolidaci stranického systému. Političtí vědci identifikují celou řadu faktorů, které jsou překážkou rozvoje a institucionalizace politických stran [Hale 2006: 4-5]. Tyto faktory lze zařadit do dvou velkých skupin: institucionální a sociální-historické.

Institucionální faktory

Politické strany nemají rozhodující vliv na chod nejlivnějších institucí. Nejsilnější institucí je prezident, žádná hlava státu ale dosud nebyla členem nějaké politické strany. I když byl Vladimir Putin ve volbách do Státní dumy v roce 2007 v čele kandidátní listiny strany Jednotné Rusko, nebyl jejím členem. Politické strany především navrhují kandidáty na prezidentský úřad.

Výše jsme uvedli, že vlády se nesestavují na stranickém principu. To ale neznamená, že by v nich nebyl žádný člen nějaké strany. Například premiér Černomyrdin byl členem strany Náš dům Rusko (NDR), ministr pro mimořádné situace Sergej Šojgu je členem Jednotného Ruska. Stranický příslušnost je ale druhotná, důležitější je personální profil daného ministra. Fakt, že vláda není sestavena na jasném stranickém půdorysu, komplikuje rozlišení mezi vládou a opozicí [Gel'man 2005: 232]. Politické strany mají nejvýznamnější roli ve Státní dumě, kde stranický princip je tím nejdůležitějším pro rozdělování funkcí. Federální rada, horní komora, je organizována na regionálním principu.

Důležitým faktorem, který ovlivňuje strategie jednotlivých stran a podobu stranického systému, je volební systém. Rusko si v roce 1993 vybralo smíšený volební systém, kdy polovina poslanců (225) byla volena systémem poměrného zastoupení a druhá polovina systémem prosté většiny. Volič měl dva hlasy, kdy v proporční části vybíral kandidátní listinu, a ve většinové, která se odehrávala v jednomandátových obvodech, vybíral jednoho z kandidátů. Obě složky byly na sobě nezávislé. Aby se strana dostala do parlamentu, musela v proporční části překročit hranici pěti procent odevzdaných hlasů. Účinky obou složek tohoto systému byly odlišné. Pětiprocentní hranici překonalo kromě roku 1993 čtyři až šest stran, proporční složka měla tedy konsolidační účinky a podporovala utváření celostátních stran. Naopak ve většinové části byli neúspěšnější nezávislí kandidáti a mandát získali také zástupci malých stran [Moser 2001: 36-43].

Strany, které překročily pětiprocentní hranici v proporční složce, měly právo v Dumě založit poslaneckou frakci. Vedle nich působily také poslanecké skupiny, které měly srovnatelné postavení s frakcemi¹⁰. Šlo především o poslance z jednomandátových obvodů, mohli se k nim ale přidat také zákonodárci zvolení na kandidátní listině nějaké strany [Sakwa 2008a: 192; Remington 2006: 10; Remington 2008: 560]. Takové uspořádání podkopávalo stranickou disciplínu v Dumě.

Před volbami v roce 2007 byl v několika vlnách novelizován volební zákon. Nově byl zaveden proporční volební systém se sedmiprocentní klauzulí pro vstup politické strany do parlamentu. Politické strany také nesmějí uzavírat předvolební koalice. Zrušení jednomandátových obvodů má znemožnit získání mandátu nezávislým kandidátům. Tento volební systém by měl posílit roli politických stran v Dumě a zmenšit fragmentaci politického spektra [Wilson 2006: 320-341; Moraski 2007: 541]. Vedle nezávislých kandidátů omezuje také vliv malých politických stran.

V souvislosti s politickými stranami je nezbytné také zmínit Zákon o politických stranách, soubor pravidel stanovující podmínky jejich činnosti. Zákon o politických stranách byl přijat v roce 2001, do té doby Rusko nemělo žádný zákon, který by se výhradně věnoval politickým stranám [Sakwa 2008a: 141]. Tento zákon byl již několikrát novelizován, poslední významná úprava byla přijata v prosinci 2008. Zákon zakazuje zakládání stran reprezentujících partikulární zájmy, není povoleno jejich formování na základě náboženského, rasového, profesního nebo regionálního principu [Wilson 2006: 342]. Každá strana musí mít minimálně 40 000 členů, přičemž v nadpolovičním počtu regionů musí mít organizaci minimálně s 400 členy. Pro založení regionální organizace strana potřebuje minimálně 250 členů [Bilevskaja 2008]¹¹. Politické strany se musejí účastnit voleb, a to na všech úrovních, od celostátní až po komunální [Wilson 2006: 317]. Pokud toho nejsou schopny, jsou rozpuštěny.

I když některá opatření tohoto zákona se mohou zdát nedemokratická, jeho pozitivem je zavedení jasných pravidel pro fungování politických stran. Pozitivní je především stanovení zásad financování politických stran. Daleko větším problémem je nedodržování některých pravidel, příkladem je ustanovení o rovném přístupu politických stran do médií [Wilson 2005: 336]. Větším problémem než tento samotný zákon jsou také administrativní zásahy Kremlu do procesu formování stran a do volebního klání.

Sociálně-historické faktory

Ruským problémem je sovětský režim, který narušil vývoj štěpných linií (Cleavages), které se v západních společnostech utvářely po mnoho let [Sakwa 1995: 191-192]. Rozvoj cleavages je pro Rusko také problematický tím, že vyžaduje rozvoj občanské společnosti [Rose et al. 1997: 801]. V souvislosti s cleavages bývá též poukazováno, že již po pádu komunismu v Rusku je možné najít zárodky jejich vývoje. Problémem politických stran ale je jejich neschopnost reflektovat tyto štěpné linie [Robinson 1998, 160]. Zákon o politických stranách zakazuje utváření stran na základě regionální, profesní, náboženské nebo národnostní příslušnosti, což komplikuje vymezování stran na základě konfliktních linií procházejících společností.

Politické strany se v Rusku dlouhodobě netěší veliké důvěře ve společnosti, populárnějšími institucemi jsou i armáda nebo odbory [White 2007: 27]. Politické strany mají problém proniknout do ruské společnosti. Jejich velkým problémem je neschopnost vybudovat silnou organizační strukturu,

¹⁰ K vytvoření takové skupiny bylo zapotřebí 35 poslanců, po volbách v roce 2003 bylo toto číslo zvýšeno na 55 poslanců.

¹¹ Tato čísla se od roku 2001 několikrát změnila. Uvedené údaje jsou platné od prosince 2008.

kteřá by jim umožnila proniknout do regionů [GolosoV 1998: 540]. Jako příklad lze uvést většinou složku voleb do Státní dumy, kdy politické strany byly schopny nominovat své kandidáty stěží v polovině jednomandátových obvodů. Nejsilnější organizaci co do počtu členů i do regionální struktury měly v devadesátých letech Komunistická strana Ruské federace (KPRF) a Liberálně demokratická strana Ruska (LDPR) [Hanson 1998]. Nyní má největší organizaci Jednotné Rusko, které má téměř 2 miliony členů a organizaci v každém regionu. Ruské politické strany jsou často svázány s osobou svého vůdce, s jeho odchodem často také zanikají. Novela Zákona o politických stranách z roku 2008 neumožňuje předsedům stran zastávat tuto funkci déle než dvě funkční období [Bilevskaja 2008].

Příčiny slabé pozice politických stran jsou spatřovány také v ruské historii a tradicích. Současné podmínky pro vznik politických stran bývají srovnávány s těmi v období mezi lety 1905–1917. Mnohé nesnáze politických stran tehdejší doby jsou přítomné i dnes, například exekutivní dominance, slabá organizační struktura nebo málo členů [Sakwa 2008a: 150]. V souvislosti s politickou kulturou bývá zmiňován její nepřátelský postoj k politickým stranám. Jsou totiž chápány jako nepřátelé tradičních ruských hodnot, jakými jsou důraz na kolektiv, národní jednotu a charismatická distribuce politické autority [Sakwa 2008a: 150].

Definice pro prezidentské strany

Pro prezidentskou stranu lze chápat ve dvou významech. V širším významu jde o označení celé politické elity. Užší vymezení termínu klade důraz spíše na stranický element než na mocenský prvek. Je to totiž forma, která umožňuje elitám účastnit se voleb a čelit tak vlivu ostatních stran, které zastupují další segmenty společnosti [GolosoV, Lichtenštejn 2001: 6-7; Rjabov 1998: 81]. V tomto článku vycházíme z úzkého pojetí, protože nás zajímá, jak tato organizace funguje jako politická strana.

Dále musíme vyřešit problém s pojmenováním. V ruské i anglicky psané literatuře se obvykle setkáváme s termínem strana moci (partija vlasti, party of power). Podle Holzera [2004: 167] se pod termínem strana moci skrývá jednak obecná systémová vazba na mocenské struktury a také přetrvávající provázanost ruských stranicko-politických elit se sovětskými administrativně-byrokratickými a ekonomicko-lobystickými kruhy. Protože význam pojmu je velice široký, navrhuje použít označení pro prezidentská strana. Výhodou tohoto termínu je, že jeho vymezení je dostatečně úzké. Toto označení navíc jasně ukazuje, pro koho jsou tyto strany zakládány a komu mají sloužit. Označení strana moci odpovídá spíše širšímu pojetí, které je zaměřené na elitu. V tomto širším pojetí se zabývá těmito stranami například Irina Glebova. Glebova odmítá strany moci považovat za instituce. Podle ní jde pouze o schopnost vládní elity přizpůsobit se aktuálnímu stavu, který pro ni zpočátku nemusí být výhodný [Glebova 2005]. Označení pro prezidentská strana odpovídá naopak výše zmíněnému užšímu významu ve smyslu strany.

Pro prezidentskou stranu lze charakterizovat třemi rysy. Za prvé, jsou zakládány exekutivou, aby se účastnily voleb s cílem získat většinu mandátů v parlamentu [Gel'man 2006: 251]. Jde tedy o strany zakládáné shora mocenskou elitou, která se touto cestou snaží uchovat svůj vliv. Parlamentní volby nelze vnímat jako pouhopouhý test prezidentského tábora, jak to navrhuje Holzer [2004: 167]. Prezidentské volby jsou bezesporu těmi nejdůležitějšími, parlamentní volby by ale neměly být opomíjeny. Rozhodují o síle prezidentského tábora v parlamentu. Jejich výsledek ovlivňuje prezidenta při volbě strategie pro utváření politiky a vztahů s ostatními institucemi. Ukážou například, zda je jeho postavení silné natolik, aby byl schopen vytvořit stálou parlamentní většinu a touto cestou prosazoval své návrhy, nebo má-li zvolit spíše vyjednávání s jednotlivci, anebo parlament obejít vydáním dekretu.

Pokud tato strana neuspěje podle představ Kremlu, postupně ztrácí jeho podporu a zaniká. Tento osud potkal téměř všechny subjekty za Jelcinovy éry.

Za druhé, chybí jim jasný ideologický profil, snaží se spíše o syntézu různých proudů, tíhne k centristické rétorice [Gel'man 2006: 251]. Holzer v této souvislosti píše o synergismu [Holzer 2004: 166], čímž myslí programový realismus, který je schopný reagovat na aktuální nálady v ruské společnosti. Toto Holzerovo pojetí se nevymyká námi zmíněnému centristickému směru. Synergismus se projevuje silným etatismem, který je založen na upřednostňování státních zájmů na úkor individuálních a důrazem na sociální stát [Holzer 2004: 185]. Tato strategie zároveň brání opozici sjednotit se, musely by se totiž dát dohromady skupiny z obou částí politického spektra [Gel'man 2006: 554]. Okupace středu tedy brání opozici ke sjednocení.

Za třetí, proprezidentské strany bezostyšně používají státní zdroje ke své volební kampani a propagaci a jsou pod kontrolou nejvyšších státních úředníků [Gel'man 2006: 251]. Jde o stranu tvořenou shora, čemuž také odpovídá její organizační struktura. Vzhledem k tomu, že jde obvykle o narychlo založený subjekt, jeho organizační struktura stojí na místních pobočkách státní administrativy. Kromě časového hlediska je důležitý fakt, že tyto strany jsou zakládány s cílem, aby se daná elita udržela u moci. Za tímto účelem se ale musí účastnit voleb a občanům něco nabídnout. Důležitým úkolem představitelů v regionech je zajištění mobilizace voličů ve prospěch proprezidentského subjektu pro parlamentní volby.

Holzer uvádí, že u těchto stran je obtížné vysledovat artikulaci a agregaci zájmů [Holzer 2004: 168]. S tím nelze souhlasit. Proprezidentská strana zastupuje zájmy jedné skupiny, elity, která se chce udržet u moci. Tuto funkci nemusí plnit pouze ve vztahu k občanům, ale také ve vztahu k elitám. I jim musí být něco nabídnuto, aby si udržely jejich přízeň. Míra úspěchu závisí také na tom, zda se vedoucím představitelům těchto stran podaří elitu sjednotit. Pokud je totiž vysoká její fragmentace, působnost takové strany je omezená. Ačkoli proprezidentská strana hájí zájmy především exekutivy, ve vládě je zastoupena minimálně. Je tak spíš pouhým nástrojem v rukou Kremlu. Pokud v parlamentních volbách neuspěje, její úloha je redukována na minimum. Sakwa v této souvislosti uvádí, že jde pouze o stranu moci, nikoli o stranu u moci [Sakwa 2008a: 148].

Jednotlivé strany hojně využívají státních zdrojů. Nemáme zde na mysli vyloženě finance, ale mocenské zdroje, které nabízejí jednotlivé funkce ve státním aparátu. Častým jevem jsou administrativní zásahy do předvolební kampaně. K používaným praktikám patří zejména zvýhodňování prokemelských kandidátů ve sdělovacích prostředcích, účelové vykládání předpisů a účelové přidělení či nepřidělení registrace. Největší výskyt těchto praktik se vyskytuje zejména v éře Putina prezidentství, v žádném případě se ale nejedná o novinku. Již k volbám v roce 1993 nebyly připuštěny strany, které se v předchozím konfliktu mezi Jelcinem a Sjezdem lidových poslanců postavily proti prezidentovi. Jelcin si v těchto volbách nemohl stěžovat ani na nedostatek podpory ze stran médií. Ukázkou schopnosti využívat média byly zejména parlamentní volby v roce 1999, kdy se z proprezidentského bloku Jednota stal během dvou měsíců skoro vítěz voleb.

Za Putina prezidentství byly časté také zásahy Kremlu do procesu formování jiných stran než proprezidentských. Začaly se tak objevovat klasifikace ruských stran podle jejich vztahu k režimu. Sakwa označuje proprezidentské strany označením režimní strana [Sakwa 2008a: 148]. Dále rozeznává projektové strany [Sakwa 2008a: 147], mezi něž řadí například Rodinu vzniklou nedlouho před volbami v roce 2003. Za jejich vznikem stojí Kreml a jejich cílem je odebrat hlasy jemu nepřátelské konkurence. Rodina například měla odebrat hlasy KPRF. Dalším typem jsou strany programové. Jejich politika je výsledkem určité formy stranické demokracie, kde vedení dodržuje linii danou sjezdem. Na politické

scéně se pohybují delší dobu a jejich program je konzistentní. Obvykle se snaží být vůči Kremlu nezávislé [Sakwa 2008a: 146-147]. Příkladem jsou KPRF, Jablko nebo LDPR.

V podobném duchu se vyjadřuje i Vladimír Gel'man. Ten kromě proprezidentských stran rozlišuje strany satelitní a opoziční. Satelitní strany odpovídají Sakwovým projektovým stranám, nemají systém dominovat, ale pouze oslabovat opozici a být záložním řešením [Gel'man 2008: 922-924]. Dále jsou strany opoziční [Gel'man 2008: 924-927], které usilují o nezávislost na Kremlu a staví se proti němu. Gelman [2005] ale jasně uvádí, že taková opozice je v současnosti ohroženým druhem.

Neúspěšné případy proprezidentských stran

Neúspěšné projekty proprezidentských stran jsou spojeny s Jelcinovým prezidentstvím, spadají tedy do devadesátých let. Za Jelcinovy éry byla životnost těchto stran velmi krátká. Jelcin se obklopoval různými skupinami, jejichž politické názory bývaly protichůdné. Spojovala je loajalita a soutěž o prezidentovu pozornost. Jelcin vystupoval mezi nimi jako arbitr [Gaman-Golutvina 2008: 1040]. To byl také důvod, proč se vyhýbal otevřené podpoře nějaké strany. Svůj postup vysvětloval tím, že prezident musí být nadstranický. Ve skutečnosti měl ale obavu, aby mu v nějaké politické straně nevyrostl nějaký konkurent.

Neúspěch proprezidentských stran byl zapříčiněn špatně zvolenou strategií Kremlu. Před volbami do Státní dumy v roce 1993 vznikly dvě proprezidentské strany, Volba Rusko (VR) a Strana Ruské jednoty a shody (PRES). VR, vedená bývalým premiérem Jegorem Gajdarem¹², byla stoupencem radikálních reforem a byla považována za hlavního favorita voleb. PRES, vedená členem prezidentské administrativy Sergejem Šachrajem, prosazovala pomalejší tempo reforem. Jelcin se otevřeně nepřiklonil k žádné z těchto stran. Zejména VR na jeho podporu spoléhala a prokládala se za hlavního reprezentanta Jelcinova proreformního kurzu. Spíše než o dobrý výsledek těchto stran mu šlo o dosažení proreformní většiny v Dumě. Reformní kurz představovalo více stran než VR a PRES [McFaul 1998: 126-127]. Jelcin by navíc v takovém uspořádání stále mohl působit jako arbitr mezi jednotlivými stranami. Reformní síly ale měly po volbách menšinu, Jelcinova strategie tedy úspěšná nebyla.

Před volbami do Dumy v roce 1995 byly vytvořeny dvě nové proprezidentské strany. Hlavním cílem byla integrace politických subjektů pod patronací Kremlu, která měla vytvořit silnou alternativu ke stranám na kraji politického spektra (KPRF a Žirinovského LDPR). Voliče pravého středu měl oslovit Náš dům Rusko (NDR), vedený premiérem Viktorem Černomyrdinem. Pro voliče levého středu byl vytvořen Blok Ivana Rybkina, jenž byl předsedou Dumy. Ani jedné z těchto dvou stran se nepodařilo integrovat ostatní politické subjekty. Problémem NDR byla nízká Černomyrdinova popularita a její nálepka strany byrokratů [Hale 2006: 73]. Blok Ivana Rybkina měl problém zejména s tím, že se o něm mluvilo pouze jako o loajální opozici, což pro potenciální politické partnery ani pro voliče nebylo lákavé [Belin, Orttung 1997: 32]. Pro obě strany byl také problémem jejich spojení s prezidentem Jelcinem, jehož popularita v tu dobu byla na velmi nízké úrovni [Hale 2006, 73].

Výsledky těchto stran ve volbách nebyly dobré, a tak za nedlouho z politické scény zmizely. Po takovém nezdaru se totiž kremelské elitě zdálo, že vytvoření nového subjektu je méně nákladné než držet při životě ty stávající. Důležitou roli při jejich vzniku měly regionální organizace prezidentské administrativy, jejich úkolem totiž bylo mobilizovat voliče pro tyto strany v jednotlivých regionech

¹² Jegor Gajdar byl ruským premiérem v roce 1992. Byl zastáncem rychlé transformace a vypracoval návrh radikální ekonomické reformy.

[Korguňuk 1999: 246]. Tímto způsobem se měl překonat problém s nedostatečně rozvinutou organizací těchto stran. V tomto směru byla výjimkou VR, na jejímž vzniku se vedle prezidentské administrativy podíleli také aktivisté u řad demokratického hnutí. Soužití těchto skupin bylo ale velmi problematické, protože demokratičtí aktivisté se těžko smiřovali s pragmatismem technokratů z řad prezidentské administrativy [Goloso 1998: 530-231; Korguňuk 1999: 223]. Problémem všech zmíněných proprezidentských stran byli také jejich předsedové, kteří neměli dostatečné charisma, které by pomohlo zakrýt jejich nezkušenost s volebním bojem.

Jelcin se nemohl opírat o stálou proprezidentskou většinu v Dumě, proto musel hledat jiné způsoby, jak prosazovat svoji politiku [Chaisty 2005: 122]. V Dumě se spoléhal na vyjednávání s jednotlivými poslanci a hledal podporu ad hoc. V jeho úsilí mu také napomáhala nedisciplinovanost frakcí a poslaneckých skupin zastoupených v Dumě. Dumu obcházel častým vydáváním dekretů, které mají váhu zákona.

Politické strany byly příliš slabé na to, aby pomohly Jelcinovi zajistit jeho znovuzvolení v roce 1996. Přiklonil se proto ke skupině oligarchů, která financovala jeho kampaň a pomohla mu k dalšímu prezidentskému období. Výměnou za pomoc oligarchové dostali řadu důležitých státních funkcí. Jelcin se stále víc dostával pod jejich vliv a ztratil svůj manévrovací prostor [Cappelli 2008: 548]. Došlo k oslabení státu a s tím také postavení prezidenta. Vrcholem byl rok 1998, kdy Jelcin musel akceptovat jmenování Jevgenije Primakova premiérem, na kterém se shodla Duma. V rámci kompromisu s Dumou musel také přistoupit na novelu ústavy, která měla výrazným způsobem omezit prezidentské pravomoci. Ta nakonec nebyla Dumou schválena, důvodem byla nedisciplinovanost komunistů [Gadzhiev 2001: 290]. Putin oproti Jelcinovi usiloval o vybudování stálé a spolehlivé proprezidentské většiny a o odstranění oligarchů z procesu utváření politiky.

Jednotné Rusko – případ úspěšné proprezidentské strany

Jednotné Rusko vzniklo v roce 2001 sloučením dvou subjektů, Meziregionální hnutí Jednota (MEDVED) a Vlast – Celé Rusko (OVR). Dříve než přejdeme k samotnému Jednotnému Rusku, budeme věnovat prostor těmto subjektům. Obě tyto skupiny lze označit za kořeny Jednotného Ruska, které tak na rozdíl od předešlých proprezidentských stran nevzniklo na zelené louce. MEDVED i OVR navíc hrály významnou roli při předání moci Vladimiru Putinovi od Borise Jelcina, což je další důvod, proč by měla být těmto předchůdcům Jednotného Ruska být věnována pozornost. Následně přejdeme k samotnému Jednotnému Rusku. Po úvodním seznámení s touto stranou dále následují části věnované struktuře a členské základně, působení strany v regionech, programu, způsobu mobilizace veřejného mínění a možným perspektivám.

Kořeny Jednotného Ruska – Jednota a Vlast – celé Rusko

Meziregionální hnutí Jednota (MEDVED) vzniklo před volbami v roce 1999, ve stejném období vznikl též druhý subjekt, Vlast – Celé Rusko (OVR). OVR bylo skupinou, která sdružovala především gubernátory a regionální politiky. Hájilo zájmy regionů a volalo po změnách ve vztahu mezi centrem a subjekty federace. Mezi jeho hlavní představitele patřil moskevský primátor Lužkov, prezident Tatarstánu Šajmijev, k hnutí se také připojil bývalý premiér Primakov. Plány OVR znamenaly nebezpečí pro budoucnost Jelcinova režimu, hledal proto nástupce, který by mu zajistil kontinuitu jeho vlády a pokojný odchod [Sakwa 2008b: 20].

Kreml tak v září 1999 inicioval vznik Jednoty, v jejímž čele stál ministr pro mimořádné situace Sergej Šojgu. Úkolem tohoto uskupení bylo napřed v parlamentních volbách porazit OVR a následně

stát za kandidaturou Vladimira Putina na prezidentský post. Jelcin vybral Putina za svého nástupce. Věřil, že si tímto zajistí beztréstnost pro sebe a své blízké spolupracovníky z tzv. Rodiny a stále bude mít vliv na ruskou politiku. Prezidentská administrativa za tímto cílem naplnila všechny své zdroje. Jednotě se dostávalo oproti ostatním stranám výrazně vyšší pozornosti ve státní televizi, její soupeři byli systematicky očerňováni. Daný úkol se nakonec zdařil, Jednota skončila druhá těsně za KPRF [Hale 2004: 173].

Po té, co OVR byla poražena, byl volný prostor pro dokončení nástupnické operace. Dne 31. prosince 1999 prezident Jelcin oznámil v televizním projevu svoji rezignaci. Pokud prezident odstoupí, jeho místo podle ústavy zaujímá premiér. V té době jím byl Putin, který se tak k 1. lednu 2000 ujal prezidentského úřadu. Pokud prezident rezignuje, nové volby se musejí konat do tří měsíců. Ačkoli byly plánovány až na červen 2000, musely se uskutečnit již v březnu. Putin je s přehledem vyhrál, když již v prvním kole získal 52,9 procent hlasů, tedy potřebnou absolutní většinu zúčastněných. Putin tak naplno využil svoji výhodu, že do voleb šel z pozice prezidenta. Vzhledem k tomu, že Primakov se vzdal kandidatury, OVR, která za ním stála, přešla k podpoře Putina [Sakwa 2008b: 25-35]. Volby tak byly pouhým referendem o Putinovi.

Jedním ze základů Putinovy strategie bylo budování silné a stálé parlamentní většiny. K tomuto účelu měla být použita právě proprezidentská strana Jednota. V první fázi pro ni bylo důležité eliminovat možný vliv OVR. Spojila se proto na první schůzi s KPRF, s kterou se dohodla na distribuci postů ve vedení Dumy. Byla ochotna ponechat pozici předsedy dolní komory Genadiji Selezněvovi z KPRF, který ji zastával již v minulém období [Gel'man 2005: 235]. Pomocí tohoto tahu získala rozhodující podíl na utváření parlamentní agendy.

Jednota pro podporu svých návrhů hledala podporu ad hoc celým politickým spektrem. Postupem času vykrystalizovala legislativní koalice mezi Jednotou a OVR, k níž se připojily poslanecké skupiny Lidoví poslanci a Ruské regiony. Jednota a OVR se rozhodly svoji spolupráci institucionalizovat a v roce 2001 vytvořily společnou poslaneckou frakci, k níž se přidaly obě výše zmíněné poslanecké skupiny. V prosinci roku 2001 se Jednota, OVR, Ruské regiony a Lidoví poslanci sloučily do strany s názvem Jednota a Vlast – Jednotné Rusko [Sakwa 2008b: 25-35; Remington 2006: 11]. V čele stálo předsednictvo ve složení Lužkov, Šajmijev, Šojgu.

Byl tedy završen vznik strany, která vznikla sloučením dvou organizací, jejichž cíle byly v roce 1999 odlišné. Zatímco OVR chtěla změnu, Jednota měla zachovat Jelcinův politický kurs. Byla založena právě jako reakce na vznik OVR. Jednotě se nakonec podařilo ve volbách uspět a získat silnou pozici v Dumě. Šikovným manévrováním ovládla ve spolupráci s KPRF vedoucí posty v Dumě a tím také kontrolu nad určováním agendy. OVR tak vlastně donutila ke spolupráci. Dalším důvodem pro OVR ke spolupráci byla též možnost být spojován s politikou prezidenta Putina, který se stal velmi populární. Putin odmítal být loutkou lidí Jelcinovy éry, šel například tvrdě po oligarších, kteří odmítali poslušnost vůči Kremlu.

Jednotné Rusko a jeho pozice ve státních institucích

Frakce Jednotného Ruska záhy po svém vzniku ovládla Dumu. Poté co KPRF začala kritizovat politiku Kremlu a vystupování Jednotného Ruska, došlo k redistribuci vedoucích postů. Většina pozic byla rozdělena mezi jednotlivé součásti Jednotného Ruska, KPRF tak přišla o své pozice. Někteří komunisté, jako například předseda Dumy Selezněv, zvolili loajální postoj, za což si mohli své pozice ponechat [March 2004: 66].

V roce 2002 se stal předsedou strany Boris Gryzlov, který ji také vedl do voleb v roce 2003, prvních, kterých se strana účastnila. Vedla si v nich velmi úspěšně, celkem získala 223 mandátů [Sakwa 2008a: 181]. K poslanecké frakci se připojili další nezávislí poslanci, počet členů tak přesáhl 300. Jednotné Rusko tak disponovalo v Dumě ústavní většinou. Volby v roce 2007 znamenaly potvrzení tohoto trendu, když Jednotné Rusko získalo 64,3 procenta hlasů a 315 mandátů, tedy opět pohodlnou ústavní většinu [Gel'man 2008: 916]. Po volbách v roce 2003 dochází k zásadní změně stranického systému, kdy Jednotné Rusko nahrazuje KPRF v pozici nejsilnější ruské politické strany a stává se dominantním politickým uskupením. Poprvé se tak stalo, že nějaká politická strana je výrazně silnější oproti jiným politickým subjektům.

Vladislav Surkov, zástupce vedoucího prezidentské administrativy a také hlavní architekt vzniku Jednotného Ruska, zpočátku nebyl nadšen tak silnou poslaneckou frakcí. Obával se, jestli se Kremlu podaří tak početnou skupinu udržet pod kontrolou. Předseda Dumy a volební lídr Gryzlov byl naopak velkým zastáncem takto silné frakce [Ivanov 2008: 136]. Jednotné Rusko po volbách v roce 2003 využilo svoji sílu a změnilo způsob obsazování vedoucích orgánů Dumy z proporčního na většinový. Samo obsadilo hlavní posty v předsednictvu Dumy a v důležitých komisích.

Jeho frakce se tvářila jednotně a vystupovala disciplinovaně. V rámci frakce se zformovaly čtyři poslanecké skupiny, přičemž každá z nich odrážela preference odlišných zájmových skupin [Ivanov 2008: 175]. V takové situaci mělo důležitou úlohu vedení frakce, které určovalo, jaké návrhy strana v Dumě podpoří. Vedení také muselo vyjednávat kompromisy mezi jednotlivými skupinami. Veškeré lobystické aktivity se tak přenesly z parlamentního pléna do frakce Jednotného Ruska [Remington 2008: 979-984]. Dá se tedy říci, že diskuse uvnitř parlamentu byly nahrazeny debatami uvnitř frakce Jednotného Ruska.

Jednotné Rusko není vládnoucí stranou. Premiér Putin není členem strany, stejně jako jeho předchůdci. Vláda není obsazována na stranickém principu, jde spíše o skupinu technokratů. Před volbami do Státní dumy Putin oznámil, že nová vláda by mohla být zformována vítěznou stranou. Představitelé Jednotného Ruska před volbami prohlašovali, že jejich cílem je stát se stranou, která sestaví vládu. Po volbách Putin od tohoto záměru ustoupil [Ivanov 2008: 181-183; Reuter; Remington 2009: 510]. Rusko zatím tedy vládu zformovanou na základě stranického principu nedostalo.

Členská základna a stranické orgány

Strana je sice budována shora za pomoci státní administrativy, zároveň ale klade důraz na početnou členskou základnu. V roce 2006 měla již milion členů, v současnosti má již téměř 2 miliony členů. Co se pohlaví týče, převažují ženy, tvoří 60 % členské základny. Největší část členské základny tvoří lidé s vysokoškolským vzděláním (39 %), dále následují lidé se specializovaným středním vzděláním (32,8 %). 59 % členů jsou státní úředníci, což ukazuje na byrokratický charakter strany, který je pro proprezidentské strany typický¹³.

Nejvyšším orgánem strany je sjezd¹⁴. Ten volí předsedu (na čtyři roky, veřejná volba), předsedu Nejvyšší rady (čtyři roky, veřejná volba) a její členy, Generální radu a další orgány. Předseda strany byl zároveň předsedou Nejvyšší rady, v roce 2008 ale došlo k oddělení těchto pozic. Předsedou strany se

¹³ Zpracováno na základě údajů z oficiálních stránek Jednotného Ruska. Jedinaja Rossija. [online,cit. 2010-7-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.edinros.ru>>.

¹⁴ Pasáž o stranických orgánech je zpracována na základě stanov strany, které jsou dostupné na jejich oficiálních internetových stránkách. Ustav Vserossijskoj političeskoj partii „Jedinaja Rossija“. [online, cit. 2010-7-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.edinros.ru/rubr.shtml?110102>>.

stal premiér Vladimir Putin, Borisi Gryzlovovi zůstal post předsedy Nejvyšší rady. Předseda by měl vést stranu do voleb a reprezentovat ji navenek. Putin je sice předsedou, ale není členem strany. Tato změna stanov byla schválena na IX. sjezdu v dubnu 2008 za účelem Putina zvolení. Předseda Nejvyšší rady odpovídá za politické záležitosti a koordinuje činnost ostatních stranických orgánů. Nejvyšší rada má dále tři spolupředsedy, kteří mají stejná práva jako předseda. Nejsou ale voleni kongresem, ale vybíráni předsedou. V současnosti jsou jimi Jurij Lužkov, Mintimer Šajmijev a Sergej Šojgu¹⁵. Nejvyšší rada určuje strategii rozvoje strany mezi sjezdy a dohlíží na naplňování jejího programu. Její činnost mezi zasedáními řídí Byro Nejvyšší rady, které má zajistit rychlost a operativnost jednání. Členy Byra jsou předseda a místopředsedové Nejvyšší rady, tajemník Generální rady a jeho zástupci a předseda Ústředního výkonného výboru. Důležitou pravomocí Byra je navrhování kandidátů na významné státní úřady (prezident, předseda Dumy, kandidátní listiny) ke schválení prezidia Generální rady, která kandidáty dále postupuje rozhodování na sjezdu.

Hlavním orgánem strany mezi sjezdy je Generální rada, která je volena sjezdem a může mít maximálně 155 členů. Odpovídá za volební kampaň, utváří stanoviska k aktuálním politickým problémům. V čele stojí 21členné presidium, které je voleno sjezdem na základě návrhu předloženého Byrem Nejvyšší rady. Prezidium dále ze svého středu volí tajemníka a jeho zástupce, kandidáty mu navrhuje Nejvyšší rada¹⁶.

Hlavním exekutivním orgánem je Ústřední výkonný výbor. Zajišťuje výkon rozhodnutí přijatých Generální radou a jejím presidiem a také realizaci rozhodnutí schválených sjezdem. O jeho struktuře a složení rozhoduje prezidium Generální rady. Jeho předsedu¹⁷ volí Generální rada na základě návrhu předsedy Nejvyšší rady. Kontrolním orgánem strany je Ústřední kontrolní a revizní komise.

Základním orgánem regionálních poboček je konference, která volí Regionální politickou radu a kontrolní a revizní komisi. Regionální politická rada ze svého středu vybírá tajemníka. Exekutivu zajišťuje Regionální výkonný výbor, o jehož složení rozhoduje Ústřední výkonný výbor strany ve spolupráci s presidiem Generální rady a Regionální politickou radou. Spory mezi regiony má řešit Meziregionální koordinační rada. Kromě toho má také za úkol zajišťovat kontakt s orgány státní správy a místní samosprávy. Tyto orgány zřizuje Generální rada. Struktura orgánů na nižších úrovních (místní a základní organizace) je totožná.

Působení v regionech

Oproti minulým proprezidentským stranám se daří Jednotnému Rusku pronikat do regionů. Má organizaci v každém federálním subjektu, 2 595 místních organizací a 53 740 základních organizací¹⁸. Disponuje většinou ve všech parlamentech federálních subjektů s výjimkou Stavropolského kraje. V 78 subjektech z 83 ovládá místní exekutivy a tamní gubernátoři jsou členy strany [Reuter 2010: 294]¹⁹. Ve svých počátcích si Jednotné Rusko a jeho předchůdci v regionech nevedli dobře. Putin napřed nebyl nakloněn myšlence silné celostátní strany. Měl obavy především z velkého vlivu moskevského starosty

¹⁵ Lužkov je primátorem Moskvy, Šajmijev zastává post prezidenta Tatarstánu a Sergej Šojgu je ministrem pro mimořádné situace.

¹⁶ Post tajemníka prezidia generální rady v současnosti zastává Vjačeslav Volodin.

¹⁷ Předsedou výkonného výboru je Andrej Vorobjov.

¹⁸ Údaje pocházejí z oficiálních stránek strany Jednotné Rusko. Zpracováno na základě údajů z oficiálních stránek Jednotného Ruska. Jedinaja Rossija. [online, cit. 2010-7-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.edinros.ru>>.

¹⁹ Stav ke konci roku 2008. K regionálním volbám v letech 2009 a 2010 zatím nejsou k dispozici nějaké souhrnné zpracované výsledky.

Jurije Lužkova, který by se mohl pokusit získat v takovém subjektu hlavní slovo a odsunout ho tak na vedlejší kolej [Ivanov 2008: 76].

Putin nakonec své obavy překonal a Jednotné Rusko začalo od roku 2003 posilovat své postavení v regionálních parlamentech. Tento úspěch má několik příčin. První je nový volební zákon pro regiony, kde musí být minimálně polovina místního parlamentu volena proporčním systémem. Politické strany tak posilují na významu. Za druhé, regionální elity rozpoznaly, že je lepší být blíže administrativním a materiálním zdrojům, které poskytuje centrum. Za třetí, lidé usoudili, že Jednotné Rusko dokáže nejlépe hájit jejich zájmy, proto se například odchýlili od KPRF [Konitzer, Wegren 2006].

Pro Jednotné Rusko bylo důležité přilákat do svých řad gubernátory, protože ovládali místní politickou scénu. Mohli tak mobilizovat své zdroje ve prospěch Jednotného Ruska. V letech 2003 až 2007 volilo Jednotné Rusko strategii kooptace, kdy se do svých řad snažilo přilákat nejmocnější členy místní elity. Nabídla jim své zdroje a do volebního klání se moc nepletla. Obrat nastal v druhé polovině roku 2007, kdy Jednotné Rusko začalo v regionech nasazovat výhradně své kandidáty. Na předvolební kampani se již daleko větší měrou podílí stranické centrum. Po zrušení přímé volby gubernátorů byli v úřadech podrženi jen ti, kteří se osvědčili při získávání volební podpory pro Jednotné Rusko²⁰ [Reuter 2010: 297].

Na to, kdy se jednotliví gubernátoři přidali k Jednotnému Rusku, nemělo vliv jenom zrušení přímých voleb hlav subjektů. Prezident Putin v roce 2005 nastínil myšlenku, že strana, která v místních volbách zvítězí, bude mít právo prezidentovi navrhnout kandidáta na post gubernátora. Podle Reutera [2010: 300] po oznámení tohoto záměru začíná největší vlna příchodů gubernátorů do Jednotného Ruska. Putin nakonec od tohoto záměru upustil. Této myšlenky se chopil prezident Medveděv, který tento svůj záměr oznámil ve Zprávě o stavu federace v roce 2008 [Medveděv 2008]. V roce 2009 byl přijat příslušný zákon.

Podle Reutera také záleželo na tom, zda daný gubernátor disponoval dostatečně silnými administrativními nebo ekonomickými zdroji. Pokud ano, pak se svým vstupem do Jednotného Ruska nespěchal, protože ho nepotřeboval. Kreml byl vnímán místními elitami jako atraktivní partner v momentě, kdy začaly růst ceny ropy a zemního plynu a s tím také celá ruská ekonomika [Reuter 2010: 305-310]. Chtěli se podílet na rozdělování zisků, které z tohoto růstu plynuly. V tomto Ohledu jsou výjimkou prezident Tatarstánu Šajmijev, prezident Baškortostánu Rachimov a moskevský starosta Lužkov, kteří jsou ve straně od samého počátku. Jejich původním cílem bylo získání nějakého významného postu na celostátní úrovni, což se jim nepovedlo.

Ničím výjimečné nebyly také konflikty mezi jednotlivými elitami. Prvním typem konfliktů jsou spory mezi regionálními organizacemi strany a místními exekutivami. Někdy dochází k tomu, že na starostu kandiduje více osob pod hlavičkou Jednotného Ruska. Z tohoto důvodu prohrálo například volby starosty ve Smolensku v roce 2009 [Makarenko 2009: 54]. Konflikty dále probíhají mezi gubernátorem a starostou hlavního města daného subjektu [Makarenko 2009: 54]. Problémem Jednotného Ruska je, že nedisponuje účinnými mechanismy, jak takové konflikty řešit. Řešení sporů se tak často ujímá prezidentská administrativa, konkrétně Vladislav Surkov [Makarenko 2009: 54]. Fakt, že strana nemá účinné nástroje na řešení konfliktů, ji činí závislou na exekutivě a lidech z okolí prezidenta.

²⁰ Od roku 2004 nejsou již prezidenti a gubernátoři voleni přímo občany, ale jmenováni prezidentem Ruské federace. Toto opatření bylo součástí souboru reforem politického systému, které byly iniciovány po teroristickém útoku na školu v Beslanu v září 2004.

Program

U Jednotného Ruska je obtížné definovat jeho ideologický charakter. Samo se vždy považovalo za středový subjekt. Strana zdůrazňuje národní jednotu a silný a akceschopný stát. Jednoznačně se staví proti experimentům devadesátých let, v této souvislosti má na mysli zejména Gajdarovu ekonomickou reformu. Představitelé považují za důležitou zejména stabilitu a pořádek. Zmiňuje také vlastenectví a úctu k národní kultuře a tradicím. Tyto body se staly součástí prvního programového manifestu Cestou národního úspěchu, který byl schválen na II. Sjezdu, jenž se konal v březnu 2003. Tento manifest se stal také programem pro volby do Státní dumy v roce 2003 [Ivanov 2008: 95-97]. Jednotné Rusko se také hodně prezentovalo jako síla podporující politiku Vladimira Putina, čímž se snažilo asociovat s prezidentem, nejpobláznějším politikem v zemi.

Putin se stal ústřední postavou strany ve volbách do Státní dumy v roce 2007. Na žádost stranického vedení přijal nabídku stát se volebním lídrem a být na prvním místě kandidátní listiny. Na tomto místě připomeňme, že nebyl členem strany. S jeho jménem byl navíc svázaný program pro volby v roce 2007, který byl nazván Putinův plán, důstojná budoucnost veliké země. Ústředním mottem předvolební kampaně se stalo heslo Putinův plán, ruské vítězství. V tomto programu se praví, že nejde o žádnou novinu, protože daný plán se již léta realizuje, konkrétně od té doby, co se Putin ujal prezidentského úřadu²¹. Tento program je tak především výrazem kontinuity než inovace [Gaddis, Kuchins 2006]. Volby v roce 2007 byly stranou interpretovány jako referendum o politice, kterou utváří národní lídr Vladimir Putin.

Oproti minulým programům je zde hodně zdůrazňována konkurenceschopnost, a to jak v ekonomice, tak na mezinárodní scéně. Konkurenceschopnosti se má dosáhnout přechodem na inovativní ekonomiku, která má být založena na moderních technologiích. Strana považuje Rusko za unikátní civilizaci, proto považuje za nutné chránit jeho tradice a suverenitu a dbát na ochranu tradičních hodnot jako rodina a mravnost. Strana prosazuje volný trh, ale zároveň vyhlašuje, že se staví proti zvyšování cen za bydlení a energie²². Putinův plán reflektuje růst ruského sebevědomí, jehož motivem byl hlavně ekonomický růst způsobený vysokými cenami ropy a zemního plynu. Putinův plán je plný obecných hesel, chybí zde nějaký konkrétní návod na řešení jednotlivých problémů. Tento problém je vyřešen právě angažováním Putina.

Ekonomická část Putinova plánu v sobě zahrnuje národní projekty²³, právě z nich se do programu dostala hesla o inovativní ekonomice a rozvoji. Iniciátorem těchto projektů byl prezident Putin a dohled nad nimi měl vicepremiér a budoucí prezident Dmitrij Medveděv. Jednotné Rusko mělo dohlížet na naplňování cílů těchto projektů v regionech [Reuter 2010: 297]. Důraz na unikátnost ruské civilizace a její specifický vývoj je snahou implementovat do programu ideu suverénní demokracie. Surkov obhajuje právo na vlastní cestu k demokracii, nikdo nemá právo zasahovat do těchto otázek,

²¹ *Predvybornaja programma Vsjerossijskoj političeskoj partii Jedinaja Rossija Plan Putina - dostojnoje buduščee velikoj strany*. Přiřata VIII. Sjezdom partii, Moskva, 1. 9. 2007, [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://edinros.er.ru/er/rubr.shtml?110099>>.

²² *Predvybornaja programma Vsjerossijskoj političeskoj partii Jedinaja Rossija Plan Putina - dostojnoje buduščee velikoj strany*. Přiřata VIII. Sjezdom partii, Moskva, 1. 9. 2007, [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://edinros.er.ru/er/rubr.shtml?110099>>.

²³ V roce 2005 bylo rozhodnuto, že výnosy z exportu ropy a zemního plynu budou použity k realizaci prioritních národních projektů. Týkají se zdravotnictví, školství, zemědělství a bydlení. Za účelem dohledu na jejich přípravu a realizaci byla zřízena Rada při prezidentovi pro realizaci prioritních národních projektů a demografické politiky. Radě předsedá prezident. Dmitrij Medveděv byl prvním zástupcem během Putinova prezidentství [Oversloot 2007: 61-62].

kteří si musí vyřešit Rusko samo. Suverenitu ale chápe také v ekonomickém smyslu. Země podle něj ztratila suverenitu během ekonomické krize v roce 1998, kdy o její ekonomice rozhodovaly mezinárodní instituce v čele s Mezinárodním měnovým fondem. Země podle něj musí být schopna být i v ekonomických otázkách suverénní a rozhodovat o nich sama [Surkov 2006]. Ani národní projekty ani suverénní demokracie nejsou originální myšlenkou Jednotného Ruska. Byly vytvořeny lidmi z okolí prezidenta. Strana je přijala a teprve na jejich základě vytvořila program. Ačkoli Surkov je členem strany, je nutné ho spíš považovat za člověka prezidentské administrativy ve straně než za zástupce strany v okruhu lidí blízkých prezidentovi.

Po té, co se prezidentem stal Dmitrij Medveděv a Vladimir Putin premiérem a také předsedou Jednotného Ruska, hledá strana způsob, jak se adaptovat na tyto změny. Na XI. sjezdu, který se konal v listopadu 2009, byl schválen nový program s názvem Rusko, zachováme a rozšíříme (Rossija: sochranim i primnožim). Tento program zahrnuje Vizi 2020 – vizi modernizace, kterou Medveděv představil po nástupu do prezidentského úřadu. Podle této vize se má Rusko stát do roku 2020 jednou z nejrozvinutějších zemí světa, centrem vědy a technického pokroku. Základem této vize je strategie pěti I (Instituce, investice, infrastruktura, intelekt a inovace) [Medveděv 2008].

Nový program také definuje novou ideologii strany, kterou se má stát ruský konzervatismus. Ruský konzervatismus je podle Gryzlova otevřený a připravený k diskuzi s ostatními. Vychází z tradičních ruských hodnot, jako je rodina, hrdost na svoji zem, kultura a mravnost. Podle Gryzlova tento konzervatismus nepovede Rusko nazpátek, ale kupředu. Má vést k souladu mezi tradičními hodnotami a zamýšlenou modernizací. Podle Gryzlova je také jeho devizou, že je určen pro všechny lidi. S ekonomickým rozvojem totiž musí následovat také sociální rozvoj. Je tedy nutné brát na zřetel všechny občany, jen tak totiž budou zemi důvěřovat. Daná důvěra se vrátí i státu [Gryzlov 2009].

Nový stranický program zahrnuje také manifest prezidenta Medveděva Rusko, kupředu, v němž mimo jiné hovoří o nutnosti odstranit neduhy společnosti, jakými jsou alkoholismus nebo korupce. V tomto manifestu ale také kritizuje paternalistické nálady zakořeněné v ruské společnosti [Medveděv 2009]. I tuto část převzala strana do svého programu. Ruský konzervatismus a patriotismus obvykle ale stojí právě na paternalismu. Navíc také Gryzlov ve své řeči zdůrazňuje, že povinností státu je postarat se o všechny vrstvy obyvatelstva [Gryzlov 2008]. V tomto bodě si strana tedy protiřečí. Program je stále velmi obecný a bez nabídky konkrétních řešení. Ani v odkazech na vlastenectví nenajdeme odvolávku na konkrétní osobnost nebo událost, která by mohla být vzorem. Jde tedy o soubor hesel, která ale nejsou nová. Odkaz na tradiční hodnoty je v programech Jednotného Ruska přítomen od samého počátku.

Zkoumání programů ukázalo jednu důležitou věc. Strana vytváří svůj program na základě myšlenek, které vznikají v exekutivě a jejichž autory jsou lidé z okolí prezidenta. Základní programová linie je dlouhodobě stejná, jen se k ní vždy přidá nějaká idea, která přijde shora. Příkladem jsou národní projekty, suverénní demokracie nebo modernizační Vize 2020. Jednotné Rusko tedy neformuluje vlastní politiku, ale pouze vykonává přání exekutivy a prezidenta.

Jednotné Rusko dlouho nahrazovalo svoji nejasnou ideovou bázi Putinovou osobností a důrazem na silný stát. Když se ale Putin stal jeho předsedou a premiérem, Jednotné Rusko muselo hledat nová ideová zakotvení. Novou ideologií strany se stal ruský konzervatismus, který je zatím definován velmi povrchně. Zatím se nezdá, že by tato nová ideologie přinášela do programu nějaké převratné změny.

Mobilizace veřejného mínění

Důležitou úlohou Jednotného Ruska je vysvětlování politiky nejvyšších státních institucí (Kremlu, vlády a strany samotné) občanům. Strana organizuje manifestace, jejichž prostřednictvím mají občané vyjádřit souhlas s politickou linií vedení státu. V souvislosti se světovou finanční krizí se konala na počátku roku 2009 řada mítinků s názvem Lid, Putin, Medveděv – společně zvítězíme, kde Jednotné Rusko za asistence nejvyšších státních představitelů žádalo občany o podporu antikrizových opatření²⁴. Kreml a Jednotné Rusko v současnosti věnují v rámci společnosti největší pozornost mládeži. Mládež byla dlouhodobě opomíjena, panovalo totiž přesvědčení, že je apolitická a tudíž pro vedoucí činitele nezajímavá. Tento pohled se změnil v souvislosti s Oranžovou revolucí na Ukrajině, na níž se významnou měrou podíleli studenti. Kreml se velmi obával možnosti takových událostí, jeho cílem proto je zabránit možnosti rozšíření barevných revolucí na ruské území [Atwal 2009: 745]. Mládež proto měla být politicky angažována ve prospěch státní politiky.

Kreml se přímo podílel na vzniku mládežnického hnutí Naši, jehož hlavní programovou tezí byla podpora kurzu tehdejšího prezidenta Vladimira Putina a odmítnutí barevných revolucí [Atwal 2009: 745]. Ve stejnou dobu byla v rámci Jednotného Ruska transformována mládežnická organizace Mladá Jednota (Molodoje Jedinstvo) v Mladou Gardu (Molodaja Gvardija) [Savina 2005]. Cílem této přeměny bylo zapojit tuto mládežnickou organizaci více do stranického života.

Hlavním bodem, k němuž se upírala činnost těchto mládežnických organizací, byly parlamentní volby v roce 2007 a prezidentské volby v roce 2008. Jejich hlavním úkolem bylo ovládnout ulice. Pouliční akce měly především zabránit tomu, aby tento prostor ovládla opozice. Na akce opozice typu Rusko bez Putina nebo pochod nesouhlasu reagují manifestacemi na podporu Putina. Mladí lidé byli cvičeni v dovednostech, jako je bránění výstavby stanových městeček²⁵.

V roce 2006 Jednotné Rusko zavedlo kvótu, podle níž musí být podíl mladých kandidátů ve volbách na všech úrovních dvacet procent [Melikova et al. 2006]. Kreml se snažil, aby tyto mládežnické skupiny koordinovaly své kroky a dohodly se na společném postupu během volební kampaně. Jednotlivé skupiny se dohodly na společné koordinaci kampaně a vytvoření společného štábu. Jednotné Rusko mělo poskytnout místa na kandidátních listinách kromě Mladé gardy také ostatním prokremelským mládežnickým skupinám (Naši, Mladé Rusko a další) [Nagornych 2007].

Po volbách došlo k reorganizaci Mladé gardy, která znamenala utlumení pouličních aktivit. Někteří členové byli zvoleni do Dumy, jiní se přesunuli na posty ve státní správě nebo získali místa v kancelářích zvolených poslanců. Reorganizace se dotkla také samotného vedení Mladé gardy. Ivan Děmidov, předseda koordinační rady Mladé gardy, se stal vedoucím úřadu pro otázky ideologie v Jednotném Rusku. Andrej Turčak, další člen vedení Mladé gardy, byl jmenován zástupcem tajemníka Jednotného Ruska pro otázky spojené s mládeží a sportem [Muchameb'jarova 2008]. V roce 2009 přišlo jeho další povýšení, byl totiž jmenován gubernátorem Pskovské oblasti. Ruslan Gattarov, další člen Mladé gardy, byl navržen tamní exekutivou a následně také schválen do Federální rady [Pljusnina, Tirmaste 2010].

²⁴ Čeljabinsk – Medveděv – Putin! Vmestě pobědim. *Jedinaja Rossija* [online]. 7. 2. 2009, [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.edinros.ru/text.shtml?6/3905>>.

²⁵ Stanová městečka stavěla během Oranžové revoluce ukrajinská opozice na hlavním kyjevském náměstí (Majdan). Molodaja gvardija otrepetirovala paločnyj boj s opozicijej. *Lenta.ru*. [online]. 26. 4. 2007, [cit. 2010-07-11]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2007/04/26/guard/>>.

Výše zmíněné případy ukazují, že členství v Mladé gardě může být dobrým startem politické kariéry. Možnost získání nějakého zajímavého postu ve státní správě je vedle souhlasu se státní politikou hlavním důvodem ke vstupu mladých lidí do Mladé gardy a jiných prokremelských mládežnických organizací. Toho si je Jednotné Rusko vědomo a proto učinilo z možnosti odstartovat politickou kariéru lákadlo pro vstup mladých lidí do Mladé gardy. V Mladé gardě vzniknul projekt s názvem Politzavod, jehož úkolem je vytipovat vhodné adepty pro politickou kariéru. Touto cestou se hledají jednak lidé vhodní pro místo na kandidátní listině, ale také osoby, které mají být asistenty politiků. Náborové akce se konají po celé zemi [Kabakova, Savina 2006].

Členové Mladé gardy najdou dále uplatnění v mládežnických parlamentech. Mládežnické parlamenty mají vzniknout v každém federálním subjektu a mají mít poradní hlas v otázkách spojených s problémy mládeže. Cílem tohoto projektu je především zvýšit zájem mladých lidí o politiku a poskytnout jim jiné fórum než ulici. Tímto způsobem se má také zabránit nárůstu extremismu mezi mladými lidmi.

Mládežnické parlamenty nebo lákání členů na kariérní růst je kromě mladých lidí výhodné také pro Jednotné Rusko. Mladá Garda je pro něj především kádrovou rezervou a díky takovým projektům si může potenciální kandidáty pro vyšší pozice vyzkoušet v praxi. Tímto způsobem usiluje také o omlazení členské základny a vytvoření nějaké protiváhy starším členům, kteří pocházejí zejména z řad státní byrokracie. Protože se tito lidé cítí ohroženi, stavějí se proti těmto projektům [Melikova et al. 2006]. Sociolog Alexandr Tarasov ale upozorňuje, že členové Mladé gardy jsou již mladými byrokraty, kteří rádi chodí v obleku a jejichž jediným zájmem je rychlý start politické kariéry [Melikova et al. 2006]. Omlazení tedy nemusí nutně znamenat snížení vlivu byrokratických kádru.

Perspektivy

Kreml podpořil v roce 2006 vznik strany Spravedlivé Rusko²⁶, která se měla profilovat jako sociálnědemokratický subjekt zaujímající v politickém spektru pozici od středu doleva. Cílem bylo vybudování dvoustranického systému s tím, že hlavní stranou by zůstalo i nadále Jednotné Rusko²⁷. Spravedlivé Rusko mělo být levou nohou systému [Gel'man 2008: 923]. Daný projekt se ale zatím nezdařil.

Předsedou této strany je Sergej Mironov, předseda Federální rady a člověk loajální Putinovi. Spravedlivé Rusko si v regionálních volbách vedlo docela slušně, ale stačilo to v celkovém průměru pouze na třetí místo, KPRF tedy neporazilo. Regionální volby také ukázaly, že dochází k soutěži mezi vládními elitami, tedy k narušení její jednotnosti, což pro Kreml není žádoucí. Spravedlivému Rusku klesly preference v momentě, kdy Putin oznámil, že povede kandidátní listinu Jednotného Ruska, do Státní dumy se ale Spravedlivé Rusko dostalo [Gel'man 2008: 923]. Na rozdíl od Bloku Ivana Rybkina, který byl prvním pokusem o vybudování loajální levicové strany, se Spravedlivé Rusko dostalo do parlamentu. V té době už s ním ale Kreml nepočítal.

Spravedlivému Rusku se povedlo integrovat řadu malých levicových subjektů, například Stranu sociální spravedlivosti. Spravedlivé Rusko již není favoritem Kremlu, v některých regionech mu před tamními volbami dokonce nebyla udělena registrace. Strana musí hledat jiné cesty, jak se prosadit. V únoru předseda Mironov v televizním rozhovoru prohlásil, že jeho strana ne vždy bude podporovat návrh vlády premiéra Putina. Tato slova vyvolala hysterickou reakci z řad Jednotného Ruska. Mironov

²⁶ Spravedlivé Rusko vzniklo v říjnu 2006 sloučením stran Rodina, Ruské strany důchodců a Ruské strany života

²⁷ Podle Surkova by Jednotné Rusko mělo zůstat dominantní politickou silou minimálně dalších 10 až 15 let [Surkov 2006].

byl označen za zrádce a krysu. Navíc ve straně sílil požadavek na odvolání Mironova z postu předsedy Federální rady. Celý konflikt byl nakonec vyřešen podpisem Dohody o spolupráci, která garantuje Mironovovi setrvání na postu předsedy Federální rady. Obě strany se navíc dohodly, že spolu budou jednotlivé návrhy konzultovat²⁸.

Ačkoli Boris Gryzlov říká, že je nezbytná diskuse politických stran a že je škoda, že žádná jiná normální strana neexistuje [Gryzlov 2009], v praxi se spíše ukazuje, že Jednotné Rusko není na politickou diskusi a plně svobodnou politickou soutěž připraveno. Jako příklad uveďme volby do moskevské městské dумы na podzim 2009. Jednotné Rusko v nich získalo 32 z 35 míst. Konečný výsledek se rozchází o 20 % oproti předvolebním průzkumům. Ostatní strany podaly stížnosti k soudu na jejich průběh²⁹.

V roce 2008 vznikly v rámci strany tři kluby, které mají podpořit diskusi uvnitř strany. Tento krok by měl také straně pomoci formulovat její vlastní politiku³⁰. Jejich prvním úkolem bylo vymyslet způsob, jak snížit dopad ekonomické krize na ruské občany. Snaha těchto klubů nakonec vyšla vniveč, protože vláda v čele s Putinem vypracovala svoji vlastní strategii, kterou také prosadila v parlamentu [Makarenko 2009: 57]. Stále tedy platí, že Jednotné Rusko není schopné iniciovat svoji vlastní politiku.

Budoucí role Jednotného Ruska také záleží na tom, jaké budou vztahy mezi vedoucím tandemem, tedy prezidentem Medveděvem a premiérem Putinem. Pokud jejich tandem bude fungovat bez problémů, Jednotné Rusko bude stále proprezidentskou stranou. Pokud by ale došlo k rozporu mezi oběma lídry, pak by se Jednotné Rusko stalo silou, kterou by se předseda Putin snažil použít ve svůj prospěch v tomto případném sporu. Postavení Jednotného Ruska také závisí na tom, zda se mu podaří zůstat silou, která sjednocuje elity.

Dnešní Jednotné Rusko nemá mechanismy na řešení vnitřních konfliktů, nepodílí se na vládě a nedokáže formulovat ani svou vlastní politiku. To z něj dělá nástroj exekutivy. Jednotné Rusko není dominantní stranou jako například Strana institucionalizované revoluce v Mexiku. Aby Jednotné Rusko bylo skutečně dominantní silou, muselo by mít sílu rozhodovat o obsazení státních orgánů (včetně exekutivy), formulovat politiku a řešit případné konflikty mezi elitami.

Závěr

Jednotné Rusko naplňuje charakteristiky proprezidentských stran. Bylo vytvořeno lidmi z okolí prezidenta s cílem pomáhat Putinovi při prosazování jeho politiky na půdě Státní dумы. Tento cíl byl splněn, protože frakce Jednotného Ruska v Dumě disponuje více než dvoutřetinovou, tedy ústavní většinou mandátů. Oproti minulým proprezidentským stranám usiluje o vybudování masové členské základny, zatím přilákala téměř 2 miliony členů. Ačkoli se Jednotné Rusko stále snaží přilákat nové členy, nejpočetnější skupinou ve straně zůstávají státní úředníci. Podporu pro prezidentovu politiku se kromě parlamentu snaží zajistit také na ulici pomocí manifestací. K jejich hlavním organizátorům patří mládežnická organizace strany Mladá Garda.

S Putinovým prezidentstvím je spojena politika centralizace, která znamenala posílení moci centra na úkor regionů. Jednotné Rusko bylo důležitým pomocníkem při této centralizační politice,

²⁸ Jedinaja Rossija předložila Sergeju Mironovu ujeti v otstavku. *Lenta.ru* [online]. 3. 2. 2010, [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/02/03/furious/>>.

²⁹ Komunisty osporjat itogi vyborov v mosgordumu v sudě. *Lenta.ru* [online]. 24. 11. 2009, [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/11/24/cancel/>>.

³⁰ Jde o klub sociálně-konzervativní, liberálně-konzervativní a patriotický.

jeho úkolem bylo přilákat do svých řad nejvlivnější elity daných regionů. Členství jim dávalo větší možnost participace na rozdělování financí z centra, které se stávalo bohatší také díky výnosům z rostoucích cen ropy a zemního plynu. Jednotné Rusko oproti svým předchůdcům disponuje silnou a rozsáhlou regionální strukturou, má organizaci v každém federálním subjektu a mnoho lokálních organizací. Nárůst jeho významu na regionální úrovni byl způsoben změnami několika zákonů. Zákon o politických stranách zakazuje vznik regionálních stran a podle volebního zákona se strana musí účastnit voleb na všech úrovních. Vytvořilo se tak příznivé klima pro celostátní strany. Jednotné Rusko působí jako prostor, v kterém mají být sjednoceny místní elity, což je pro prezidenta velmi výhodné.

Jednotné Rusko není nezávislou politickou silou, je pouze nástrojem v rukách Kremlu, což lze doložit na několika příkladech. Strana nedisponuje mechanismy k řešení vnitřních konfliktů, jejich urovnávání se proto často přenáší na půdu prezidentské administrativy. Ačkoli má strana ve Státní dumě ústavní většinu, není vládní stranou. Vlády jsou totiž tvořeny především technokraty, nikoli na stranickém principu. Na situaci nemění nic ani nástup Putina do čela vlády a strany. Ačkoli se stal předsedou Jednotného Ruska, není jeho členem. Kreml také zasahuje do politické soutěže, snaží se ovlivňovat činnost ostatních politických stran. Opozičním stranám se obtížně získává čas ve státě kontrolovaných médiích. Činnost opozičních stran je také komplikována pomocí různých administrativních nástrojů, například nepovolení mítinků nebo různé problémy související s registračním procesem před volbami. Z takto vytvořených podmínek těží zejména Jednotné Rusko.

Závislost na Kremlu se projevuje také při vytváření programu. Strana vytváří svůj program na základě myšlenek, jejichž autory jsou lidé z okolí prezidenta. U Jednotného Ruska, stejně jako u předchozích proprezidentských stran, je obtížné najít jasnou ideologickou orientaci. Tento svůj nedostatek nahrazovalo svým ztotožněním s politikou prezidenta Putina, který byl nejpopulárnějším politikem v zemi. Po té, co se stal prezidentem Dmitrij Medveděv a Putin přešel na pozici premiéra, snaží se strana hledat nová programová východiska. Její novou vůdčí ideou se má stát ruský konzervatismus. Zatím ale jde pouze o soubor obecných frází, který nepřináší oproti minulým letům žádné nové myšlenky.

Budoucnost Jednotného Ruska závisí především na vztazích ve vedoucím tandemu Medveděva s Putinem. Pokud by došlo k vzájemnému konfliktu, Putin může použít zázemí své strany v případném konfliktu s prezidentem Medveděvem. Důležité také bude, jakým způsobem bude řešeno mocenské uspořádání po prezidentských volbách v roce 2012.

LITERATURA A ELEKTRONICKÉ ZDROJE:

ATWAL, Maya (2009). Explaining Nashi's Sustainability: Autonomy, Agency and Activism. *Europe-Asia Studies*. Vol. 61, No. 5, s. 743-758.

BELIN, Laura; ORTTUNG, Robert W. (1997). *The Russian Parliamentary Elections of 1995: The Battle for the Duma*. Armonk, NY: M. E. Sharpe.

BILEVSKAJA, Elina (2008). Partijnym karlikam oblegčat žižň: Popravka v zakon snizit porog minimal'noj čislenosti politstruktur. *Něžavissimaja gazeta* [online]. 24. 12. 2008, [cit. 2010-07-21]. Dostupný z WWW: http://www.ng.ru/politics/2008-12-24/1_karliki.html.

CAPPELLI, Ottorino (2008). Pre-Modern State-Building in Post-Soviet Russia. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*. Vol. 24, No. 4, s. 534-572.

- COLTON, Timothy J.; SKACH, Cindy (2005). The Russian Predicament. *Journal of Democracy*. Vol. 16, No. 3, s. 113-126.
- FISH, M. Stephen (2001). When More is Less: Superexecutive Power and Political Underdevelopment in Russia. In BONNEL, Victoria E.; BRESLAUER, George W. (eds.). *Russia in the New Century: Stability or Disorder?*. Colorado: Westview Press, s. 15-34.
- GADDY, Clifford G.; KUCHINS, Andrew C. (2008). Putin's Plan. *The Washington Quarterly*. Vol. 31, No. 2, s. 117-129.
- GADZHIEV, Gadis (2001). Power Inbalance and Institutional Interests in Russian Constitutional Engineering, In ZIELONKA, Jan (ed.). *Democratic Consolidation in Eastern Europe Vol. 1: Institutional Engineering*. Oxford: Oxford University Press, s. 269-292.
- GAMAN-GOLUTVINA, Oxana (2008). Changes in Elite Patterns. *Europe-Asia Studies*. Vol. 60, No. 6, s. 1033-1050.
- GEL'MAN, Vladimir (2008). Party Politics in Russia: From Competition to Hierarchy. *Europe-Asia Studies*. Vol. 60, No. 6, s. 913-930.
- GEL'MAN, Vladimir (2006). From Feckless Pluralism to Dominant Power Politics? The Transformation of Russia's Party system. *Democratization*. Vol. 13, No. 4, s. 545-561.
- GEL'MAN, Vladimir (2005). Political Opposition in Russia: A Dying Species? *Post-Soviet Affairs*. Vol. 21, No. 3, s. 226-246.
- GLEBOVA, Irina I. (2005). Partija vlasti v ruskoj publichnoj politike. *Političeskaja nauka*. No. 1, s. 70-104.
- GOLOSOV, Grigorij V.; LICHTENŠTEJN, Anna V. (2001). Partija vlasti i Rossijskij institucional'nyj dizajn: Teoretičeskij analiz. *Polis, političeskie issledovanija*. No. 3, s. 6-14.
- GOLOSOV, Grigorii V. (1998). Who Survives? Party Origins, Organizational Development, and Electoral Performance in Post-Communist Russia. *Political studies*. Vol. 46, s. 511-543.
- GRYZLOV, Boris (2009). *Naša ideologija – ideologija stabilnosti i razvitija*. XI.sjezd partii Jedinaja Rossija. Sankt Petěrburg, 21. 11. 2009, [cit. 2010-05-30]. Dostupný z WWW: <<http://edinros.er.ru/er/text.shtml?10/9267,110027>>.
- HALE, Henry E. (2006). *Why not Parties in Russia? Democracy, Federalism and the State*. Cambridge: Cambridge University Press.
- HALE, Henry E. (2004). The Origins of United Russia and the Putin Presidency: The Role of Contingency in Party-System Development. *Demokratizatsiya*. Vol. 12, No. 2, s. 169-194.
- HANSON, Stephen E. (1998). Ideology, Uncertainty and the Rise of Anti-System Parties in Post-Communist Russia. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*. Vol. 14, No. 1, s. 98-127.
- HOLZER, Jam (2004). *Politické strany Ruska: Hledání Identity*. Brno: CDK.
- CHAISTY, Paul (2005). Majority Control and Executive Dominance: Parliament-President Relations in Putin's Russia. In PRAVDA, Alex (ed.). *Leading Russia: Putin in Perspective*. Oxford: Oxford University Press, s. 119-137.
- IVANOV, Vitalij (2008). *Partija Putina: Istorija Jedinoj Rossii*. Moskva: Olma media print.

Jedinaja Rossija predložila Sergeju Mironovu ujti v otstavku. *Lenta.ru* [online]. 3. 2. 2010, [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2010/02/03/furious/>>.

KABAKOVA, Julija; SAVINA, Jekatěrina (2006). Molodaja gvardija stavit ideologičeskiju rabotu na konvejer. *Kommersant* [online]. 20. 4. 2006, [cit. 2010-07-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.kommersant.ru/doc.aspx?fromsearch=fcfb16f6-9f53-4eb4-9bba-f2c05a58d5e5&docid=668432>>.

Komunisty osporjat itogi vyborov v mosgordumu v sudě. *Lenta.ru* [online]. 24. 11. 2009, [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2009/11/24/cancel/>>.

KONITZER, Andrew; WEGREN, Stephen K. (2006). Federalism and Political Recentralization in the Russian Federation: United Russia as the Party of Power. *Publius: Journal of Federalism*. Vol. 36, No. 4, s. 503-522.

KORGUŇUK, Jurij G. (1999). *Sovremennaja Rossijskaja mnogopartijnost'*. Moskva. Indem.

Makarenko, Boris I. 2009. *Partijnaja sistěma Rossii v 2008-2009 gg.: Analitičeskij doklad*. Moskva: INION RAN.

MARCH, Luke (2004). The Putin Paradigm and the Cowering of Russia's Communists. In ROSS, Cameron (ed.). *Russian Politics under Putin*. Manchester: Manchester University Press, s. 53-75.

McALLISTER, Ian; WHITE, Stephen. (2008). It's the Economy, Comrade! Parties and Voters in the 2007 Russian Duma Election. *Europe-Asia Studies*. Vol. 60, No. 6, s. 931-957.

McFAUL, Michael (1998). Russia's Choice: The Perils of Revolutionary Democracy. In COLTON, Timothy J.; HOUGH, Jerry F. (eds.). *Growing Pains: Russian Democracy and the Election of 1993*. Washington, DC: Brookings Institution, s. 115-139.

MEDVEDĚV, Dmitrij A. (2009). *Rossija, vpperjod! Staťja Dmitrija Medveděva*. Videoblog presidenta, 10. 9. 2009, [cit. 2010-05-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.kremlin.ru/news/5413>>.

MEDVEDĚV, Dmitrij A. (2008). *Address to the Federal Assembly of the Russian Federation*. Grand Kremlin Palace, November 5, 2008, [cit. 2010-05-30]. Dostupný z WWW: <http://www.kremlin.ru/eng/speeches/2008/11/05/2144_type70029type82917type127286_208836.shtml>.

MELIKOVA, Natal'ja; RODIN, Ivan; SAMARINA, Alexandra (2006). Molodaja gvardija rvjotsja v elitnyje kabiněty: Konkurentam ostajetsja tol'ko zavidovať. *Nězavisimaja gazeta*. [online]. 11. 4. 2006, [cit. 2010-07-11]. Dostupný z WWW: <http://www.ng.ru/politics/2006-04-11/1_molodezh.html>.

Molodaja gvardija otrepetirovala paločnyj boj s opozicijej. *Lenta.ru*. [online]. 26. 4. 2007, [cit. 2010-07-11]. Dostupný z WWW: <<http://lenta.ru/news/2007/04/26/guard/>>.

MORASKI, Bryon (2007). Electoral System System Reform in Democracy's Grey Zone: Lessons from Putin's Russia. *Government and Opposition*. Vol. 42, No. 4, s. 536-563.

MOSER, Robert G. (2001). *Unexpected Outcomes: Electoral Systems, Political Parties, and Representation in Russia*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.

- MUCHAMEB'JAROVA, Liliya (2008). Novyj prizyv Molodoj gvardii: Junoj porosli Jedinoj Rossii opjat' obeščajut vlast'. *Něžavisimaja gazeta*. [online]. 14. 2. 2008, [cit. 2010-07-11]. Dostupný z WWW: <http://www.ng.ru/politics/2008-02-14/4_gvardia.html>.
- NAGORNYCH, Irina (2007). Jedinaja Rossija sobirajet proputinskuju molod'ož' dlja vyborov v gosdumu. *Kommersant*. [online]. 31. 5. 2007, [cit. 2010-07-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.kommersant.ru/doc.aspx?fromsearch=f8b6c38b-1265-441e-a95c-f4f9a7a99845&docsid=770452>>.
- OVERSLOOT, Hans (2007). Reordering the State (without Changing the Constitution): Russia under Putin's Rule, 2000-2008. *Review of Central and East European Law*. Vol. 32, s. 41-64.
- PLJUSNINA, Marija; TIRMASTE, Marija-Luiza (2010). Molodaja gvardija pošla na povyšeniye: Jejo liděra mogut dēlegirovat' v Sovět feděracii. *Kommersant* [online]. 15. 4. 2010, [cit. 2010-07-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.kommersant.ru/doc.aspx?DocsiD=1354524>>.
- Predvybornaja programma Vserossijskoj političeskoj partii Jedinaja Rossija Plan Putina - dostojnoje buduščee velikoj strany*. Přiřata VIII. Sjezdom partii, Moskva, 1. 9. 2007, [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://edinros.er.ru/er/rubr.shtml?110099>>.
- PUTIN, Vladimir V. (2000). *Annual Address to the Federal Assembly of the Russian Federation*. Grand Kremlin Palace, Moscow, July 8, 2000, [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <http://www.kremlin.ru/eng/text/speeches/2000/07/08/0000_type70029type82914_152371.shtml>.
- REMINGTON, Thomas F. (2008). Patronage and the Party of Power: President-Parliamentary Relations Under Vladimir Putin. *Europe-Asia Studies*. Vol. 60, No. 6, s. 959-987.
- REMINGTON, Thomas F; KUNICOVA, Jana (2008). Mandates, Parties and Dissent: Effect of Electoral Rules on Parliamentary Party Cohesion in the Russian State Duma, 1994-2003. *Party Politics*. Vol. 14, No. 5, s. 555-574.
- REMINGTON, Thomas F; HASPEL, Moshe; SMITH, Steven S. (2006). Lawmaking and Decree Making in the Russian Federation: Time, Space, and Rules in Russian National Policymaking. *Post-Soviet Affairs*. vVol. 22, s. 3, s. 249-275.
- REMINGTON, Thomas F. (2006). Presidential Support in the Russian State Duma. *Legislative Studies Quarterly*. Vol. 31, No. 1, s. 5-32.
- REUTER, Ora John (2010). The Politics of Dominant Party Formation: United Russia and Russia's Governors. *Europe-Asia Studies*. Vol. 62, No. 2, s. 293-327.
- REUTER, Ora John; REMINGTON, Thomas F. (2009). Dominant Party Regimes and the Commitment Problem: The Case of United Russia. *Comparative Political Studies*. Vol. 42, No. 4, s. 501-526.
- RJABOV, Andrej (1998). Partija vlasti v političeskoj sistěme sovremennoj Rossii. In MAKFOL, Michael; MARKOV, Sergej; RJABOV, Andrej (eds.). *Formirovanije partijno-političeskoj sistemy v Rossii*. Moskva: Moskovskij centr Karnegi, s. 80-96.
- ROBINSON, Neil (1998). Classifying Russia's Party System: The Problem of Relevance in a Time of Uncertainty. *Journal of Communist Studies and Transition Politics*. Vol. 14, No. 1, s. 159-177.

- ROSE, Richard; MUNRO, Neil; WHITE, Stephen. 2001. Voting in a Floating Party System: The 1999 Duma Elections. *Europe-Asia Studies*. Vol. 53, No. 3, s. 419-443.
- ROSE, Richard; TIKHOMIROV, Evgeny; MISHLER, William (1997). Understanding Multi-Party Choice: The 1995 Duma Elections. *Europe-Asia Studies*. Vol. 49, No. 5, s. 799-823.
- Rossija: sochranim i primnožim!. Přiřat na XI. sjezdě Partii Jedinaja Rossija, Sankt Petěrburg, 21. 11. 2009, [cit. 2010-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://edinros.er.ru/er/text.shtml?10/9535,110738>>.
- SAKWA, Richard (2008a). *Russian Politics and Society*. London and New York: Routledge.
- SAKWA, Richard (2008b.) *Putin: Russia's Choice*. London and New York: Routledge.
- SAKWA, Richard (1995). The Development of the Russian Party System: Did the Elections Changed Anything? In LENTINI, Peter (ed.). *Elections and Political Order in Russia: The Implications of the 1993 Elections to the Federal assembly*. Budapest: Central European University Press, s. 169-201.
- SAVINA, Ekaterina (2005). Molodoj gvardii propisali ustav: U novogo molodežnogo dviženija budut komandiry, štaby i korpusa. *Kommersant* [online]. 10. 11. 2005, [cit. 2010-07-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.kommersant.ru/doc.aspx?fromsearch=8d127416-acac-466c-8378-87e4fa1c58f4&docsid=625192>>.
- SHEVTSOVA, Lilia (1999). *Yeltsin's Russia. Myths and Reality*. Washington: Carnegie Endowment for International Peace.
- SCHLEITER, Petra (2003). Mixed Constitutions and Political Instability: Russia 1991-1993. *Democratization*. Vol. 10, No. 1, s. 1-26.
- SMYTH, Regina; LOWRY, Anna; WILKENING, Brandon (2007). Engineering Victory: Institutional Reform, Informal Institutions, and the Formation of a Hegemonic Party Regime in the Russian Federation. *Post-Soviet Affairs*. Vol. 23, No. 2, s. 118-137.
- SMYTH, Regina (2002). Building State capacity from the Inside Out: Parties of Power and the Success of the President's Reform Agenda in Russia. *Politics and society*. Vol. 30, No. 4, s. 555-578.
- STONER-WEISS, Kathryn (2001). The Limited Reach of Russia's Party System: Underinstitutionalization in Dual transitions. *Politics and Society*. Vol. 29, No. 3, s. 385-414.
- SURKOV, Vladislav (2006). *Suverenitět – eto političeskij sinonim konkurentosposobnosti*. Stěnoqramma vystuplenija Vladislava Surkova pered slušateljami Centra partijnoj učoby i pogotovki kadrov partii Jedinaja Rossija 7. fevralja 2006, 28. 2. 2006, [cit. 2010-07-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.kreml.org/media/111622794>>.
- TREISMAN, Daniel (1998). Between the Extremes: The Moderate Reformist and Centrist Blocs. In COLTON, Timothy J.; HOUGH, Jerry F. (eds.). *Growing Pains: Russian Democracy and the Election of 1993*. Washington, DC: Brookings Institution, s. 141-175.
- Ustav Vserossijskoj političeskoj partii „Jedinaja Rossija“. [online, cit. 2010-7-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.edinros.ru/rubr.shtml?110102>>.
- VENDIL, Carolina (2001). The Russian Security Council. *European Security*. Vol. 10, No. 2, s. 67-94.
- WHITE, Stephen (2007). Russia's Client Party System. In WEBB, Paul; WHITE, Stephen (eds.). *Party Politics in New Democracies*. Oxford: Oxford University Press, s. 21-52.

WILSON, Kenneth (2006). Party-System Development under Putin. *Post-Soviet Affair*. Vol. 22, No. 4, s. 314-348.

Příloha: Výsledky proprezidentských stran ve volbách do Státní dumy, 1993-2007

Rok	Politické strany ³¹	% v poměrné části	Mandáty v poměrné části	Mandáty ve většinové části ³²	Mandáty celkem
1993	LDPR ³³	22,92	59	5	64
	VR	15,51	40	30	70
	PRES	6,76	18	1	19
1995	KPRF	22,30	99	58	157
	NDR	10,13	45	10	55
	DVR	3,86	0	9	9
	BIR	1,12	0	3	3
	PRES	0,36	0	1	1
1999	KPRF	24,29	67	47	114
	Jednota	23,32	64	9	73
	OVR	13,33	37	29	66
	NDR	1,19	0	8	8
2003	ER ³⁴	37,57	120	103	223
2007	ER	64,30	315		315

Zdroj: [Sakwa 2008: 170-181; McAllister, White 2008: 947], Zpracováno autorem na základě volebních výsledků

Použité zkratky:

BIR – Blok Ivana Rybkina

DVR - Demokratická volba Rusko (Děmokratičeskij vybor Rossii)

ER – Jednotné Rusko (Jedinaja Rossija)

KPRF – Komunistická strana Ruské federace (Kommunističeskaja partija Rossijskoj Federacii)

LDPR – Liberálně demokratická strana Ruska (Liberal'no demokratičeskaja partija Rossii)

MEDVED – Meziregionální hnutí Jednota (Mežregional'noje dviženije Jedinstvo)

NDR – Naš dům Rusko (Naš dom Rossija)

OVR – Vlast – Celé Rusko (Otečestvo – Vsja Rossija)

PRES – Strana ruské jednoty a shody (Partija rossijskogo jedinstva i soglasija)

³¹ Tučným písmem jsou označeni vítězové voleb, normálním písmem jsou označeny proprezidentské strany, které volby nevyhrály a Kreml je podporuje. Kurzívou jsou označeny bývalé proprezidentské strany, které šli do voleb již bez podpory Kremlu.

³² Pro volby v roce 2007 byl zaveden proporční systém, většinová složka byla zrušena.

³³ LDPR vyhrála volby jen v proporční části. Nejvíce mandátů celkově získala VR.

³⁴ K frakci Jednotného Ruska se přidali nezávislí poslanci, jeho frakce tak měla přes 300 členů.